

MA'NAVIY BARKAMOL SHAXSNI TARBIYALASHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika

Instituti "Milliy g'oya , ma'naviyat asoslari

va huquq ta'limi "kafedra stajyor o'qituvchisi

Baymuratov Aytmurat Allamurat o'g'li

Annotatsiya: Mazkur maqolada ma'naviy barkamol shaxsni tarbiyalashning pedagogik asoslari keng qamrovda ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Unda ta'lim jarayonida ma'naviy-axloqiy tarbiyaning o'rni, mazmuni va ahamiyati ochib beriladi. Shuningdek, yosh avlod ma'naviyatini shakllantirishda zamonaviy pedagogik yondashuvlar, metod va vositalarning samaradorligi asoslab berilib, ushbu jarayonni takomillashtirish bo'yicha muhim tavsiyalar keltiriladi.

Kalit so'zlar: ma'naviyat, barkamol shaxs, pedagogika, ta'lim, tarbiya, ma'naviy-axloqiy tarbiya, yoshlar, pedagogik yondashuv

KIRISH

Dunyo miqyosida bugungi kunda globallasuv jarayonlari, tezkor axborot almashinuvi hamda ijtimoiy-madaniy hayotda sodir bo'layotgan murakkab o'zgarishlar sharoitida ma'naviy barkamol shaxsni tarbiyalash masalasi jahon pedagogika fanida eng muhim va dolzarb yo'nalishlardan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Rivojlangan mamlakatlarda yosh avlodning ma'naviy-axloqiy barqarorligini ta'minlash, ularni turli axborot tahdidlari va global madaniy ta'sirlardan himoya qilish masalalari ustuvor ilmiy tadqiqot yo'nalishiga aylangan.

Jahon tajribasida ta'lim tizimida ma'naviy tarbiya samaradorligini oshirish, shaxsning axloqiy qadriyatlarini shakllantirish va pedagogik texnologiyalar orqali tarbiya jarayonini modernizatsiya qilishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu esa ma'naviy barkamol shaxsni shakllantirish jarayonini faqat nazariy emas, balki amaliy-pedagogik jihatdan ham chuqur o'rganishni talab etadi.

O'zbekiston Respublikasida ham yosh avlodni ma'naviy yetuk, vatanparvar va barkamol shaxs sifatida tarbiyalash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bugungi kunda yoshlar ongiga milliy qadriyatlar, umuminsoniy g'oyalar va ma'naviy-axloqiy tamoyillarni singdirish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda. Ayniqsa, internet va ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi sharoitida yoshlarning ma'naviy immunitetini mustahkamlash zarurati ortib bormoqda.

Index: [google scholar](#), [research gate](#), [research bib](#), [zenodo](#), [open aire](#).

https://scholar.google.com/scholar?hl=ru&as_sdt=0%2C5&q=wosjournals.com&btnG

<https://www.researchgate.net/search/publication?q=worldly%20knowledge>

<https://journalseeker.researchbib.com/view/issn/3060-4923>

Tadqiqot metodikasi Mazkur tadqiqotda ma'naviy barkamol shaxsni tarbiyalashning pedagogik asoslarini chuqur va tizimli o'rganish, ta'lim jarayonida ma'naviy-axloqiy tarbiyani samarali tashkil etish yo'llarini aniqlash hamda amaliyotga tatbiq etish mexanizmlarini ishlab chiqish maqsadida ilmiy-pedagogik tadqiqotning umumiy va maxsus metodlari kompleks ravishda qo'llanildi. Tadqiqot jarayoni nazariy, diagnostik, amaliy va yakuniy tahlil bosqichlarida olib borildi.

Nazariy bosqich: Nazariy bosqichda ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish metodi asosiy o'rin egalladi. Ma'naviyat, ma'naviy-axloqiy tarbiya, barkamol shaxs, pedagogik jarayon hamda shaxs rivojlanishi bo'yicha ilmiy manbalar, monografiyalar, dissertatsiyalar, maqolalar va Prezident asarlarida ilgari surilgan g'oyalar chuqur o'rganildi. Ushbu manbalar asosida tadqiqotning nazariy-metodologik asoslari shakllantirildi. Shuningdek, tizimli tahlil metodi qo'llanilib, ma'naviy barkamol shaxsni tarbiyalash jarayoni yaxlit pedagogik tizim sifatida ko'rib chiqildi. Bu tizimda ta'lim mazmuni, o'qituvchi faoliyati, o'quvchi faolligi, tarbiya vositalari va metodlari o'zaro bog'liq elementlar sifatida tahlil qilindi.

Umumlashtirish va sintez metodi orqali turli ilmiy qarashlar bir tizimga keltirildi hamda yagona nazariy xulosalar ishlab chiqildi. Induksiya va deduksiya metodlari yordamida alohida kuzatuvlar asosida umumiy xulosalar, umumiy nazariy qarashlar asosida esa alohida pedagogik holatlar tahlil qilindi.

Diagnostik bosqich Tadqiqotning diagnostik bosqichida o'quvchilarning ma'naviy-axloqiy holatini aniqlash uchun pedagogik kuzatish, suhbat, savol-javob va anketa-so'rov metodlari qo'llanildi. Pedagogik kuzatish metodi yordamida o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligi, o'zaro munosabati, intizomi, o'qituvchi bilan muloqoti hamda jamoada o'zini tutish madaniyati o'rganildi. Kuzatishlar tabiiy sharoitda olib borilib, real pedagogik holatlarni aniqlashga imkon berdi. Suhbat metodi orqali o'qituvchilar, sinf rahbarlari va o'quvchilar bilan bevosita muloqot tashkil etildi.

Amaliy bosqich Amaliy bosqichda interfaol pedagogik metodlar keng qo'llanildi. Jumladan, guruhli ishlash, "aqliy hujum", muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, rolli o'yinlar, munozara va loyiha asosida o'qitish metodlari tatbiq etildi. Guruhli ishlash metodi orqali o'quvchilar kichik jamoalarda ishlashga o'rgatildi, bu esa ularning hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantirdi. "Aqliy hujum" metodi esa o'quvchilarning mustaqil fikrlashini va ijodiy yondashuvini kuchaytirdi. Muammoli vaziyatlarni tahlil qilish metodida hayotiy axloqiy holatlar berilib, o'quvchilardan to'g'ri qaror qabul qilish talab etildi. Bu usul ularning mantiqiy fikrlash va axloqiy tanlov qilish qobiliyatini rivojlantirdi. Rolli o'yinlar orqali o'quvchilar turli hayotiy vaziyatlarni sahnalashtirib, ma'naviy qadriyatlarni amalda qo'llashni o'rgandilar. Bu esa tarbiya jarayonining ta'sirchanligini oshirdi.

Bu bosqichda o'quvchilarning ma'naviy tushunchalarni hayotiy misollar bilan bog'lashiga alohida e'tibor qaratildi. Natijada ular o'z fikrlarini asoslash, tahlil qilish va xulosa chiqarish ko'nikmalarini rivojlantirdilar.

Refleksiya va baholash bosqichi Yakuniy bosqichda refleksiya metodi qo'llanilib, o'quvchilarning o'z-o'zini baholashi tashkil etildi. Ular o'z faoliyati, o'qish jarayonida olgan bilimlari va ma'naviy o'zgarishlari haqida fikr bildirdilar. Shuningdek, o'qituvchi tomonidan monitoring va tahlil olib borilib, o'quvchilarning rivojlanish dinamikasi baholandi. Olingan natijalar asosida metodikaning samaradorligi aniqlanib, takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqildi.

XULOSA

Mazkur tadqiqotda ma'naviy barkamol shaxsni tarbiyalashning pedagogik asoslari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilindi. O'rganish jarayonida ma'naviy-axloqiy tarbiya

shaxsning ijtimoiylashuvi, uning dunyoqarashi, qadriyatlarga munosabati hamda jamiyatdagi xulq-atvorini shakllantiruvchi asosiy pedagogik omil ekanligi aniqlandi. Shu bilan birga, ma'naviy tarbiya jarayoni faqat nazariy bilim berish bilan cheklanib qolmasdan, balki o'quvchilarning kundalik faoliyati va amaliy hayoti bilan uzviy bog'liq holda tashkil etilishi zarurligi asoslab berildi.

va ijtimoiy muhitning uyg'unligi ham muhim omil sifatida namoyon bo'ldi.

Tadqiqot natijalari asosida shuni xulosa qilish mumkinki, ma'naviy barkamol shaxsni tarbiyalash jarayoni kompleks yondashuvni talab etadi. Bu jarayonda faqat o'qituvchi emas, balki butun pedagogik jamoa, ota-onalar hamda ijtimoiy muhit ham faol ishtirok etishi zarur. Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanish ma'naviy tarbiya jarayonining sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Umuman olganda, tadqiqot natijalari ma'naviy barkamol shaxsni tarbiyalashning pedagogik asoslarini yanada takomillashtirish, ta'lim jarayonida ma'naviy-axloqiy tarbiyani samarali tashkil etish hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni keng joriy etish zarurligini ko'rsatdi. Bu esa o'z navbatida ta'lim tizimining sifatini oshirishga va barkamol avlodni shakllantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. – Toshkent: O'zbekiston, 2017.
3. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
4. Karimov I.A. O'zbekiston mustaqillikka erishish ostonasida. – Toshkent: O'zbekiston, 2011.